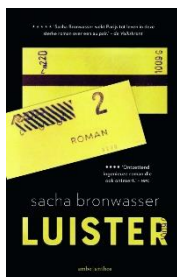

Luister

Sacha Bronwasser

Ambo | Anthos

256 pagina's / € 22,99

Extra tips en achtergronden bij het Leesclubdossier in Boekenpost 186

Over het boek

De Nederlandse Marie arriveert in 1989 als au pair in Parijs, nadat ze is weggevlucht van de fotografieopleiding die ze volgde, waar een docent grenzen overschrijdt. In Parijs komt ze te weten hoe het een voorgangster van haar is vergaan en wat dat heeft gedaan met de vader van het gezin waar ze werkt.

Parijs is in de jaren tachtig in de ban van aanslagen. Herinneringen aan die tijd keren terug in 2015, als er opnieuw aanslagen zijn en Marie weet dat haar docent van destijds daarbij gewond is geraakt, en in 2021 als het proces tegen de daders begint.

Luister is een rijke roman over onder andere volwassen worden, kunst en cultuur, het verschil tussen kijken en zien en grensoverschrijdend gedrag. De verrassende structuur van het boek zorgt voor spanning.

Over de auteur

Luister is de tweede roman van Sacha Bronwasser (1968). Zij studeerde grafische vormgeving, Frans en kunstgeschiedenis en werkte onder andere als coördinator bij het Sandberginstituut, de masteropleiding van de Gerrit Rietveld Academie. Voor *de Volkskrant* werkte ze twintig jaar als freelancejournalist en recensent.

Naast veel artikelen publiceerde ze op haar vakgebied onder meer *Zo werken wij : 10 ontmoetingen met bijzondere Nederlandse kunstenaars* (2011). In 2019 verscheen haar literaire debuut, de goed ontvangen roman *Niets is gelogen*.

[De website van Sacha Bronwasser](#)

Discussietips

1. Wat zet de ik-figuur in 2021 aan tot schrijven?
2. In de proloog lees je al enkele zinnen die een belangrijk motief in de roman illustreren: 'Er is een verschil tussen kijken en zien.' en: 'Wie ziet kan vertellen. En wie vertelt legt vast. We hebben de taal nodig om onze ogen te helpen.' Wat zeggen ze over de (relatie tussen) zintuigen?
3. De roman gaat nadrukkelijk over zien/kijken en beelden. Is *Luister* toch een goede titel?
4. Aan het begin van deel I ('Het verhaal van Philippe') benadrukt de ik-figuur dat de figuur van Philippe nodig is voor het verhaal. Wat is zijn belang voor het geheel?
5. Welk beeld heb je gekregen van het huwelijk van Philippe en Laurence?
6. In hoeverre zie je een verklaring voor de angsten van Philippe en het komen en gaan ervan?
7. Tegen het eind van deel I wisselt het personale perspectief enkele keren van dat van Philippe naar dat van Eloïse. Welk effect heeft dat?
8. Hoe gedraagt Philippe zich tegenover Marie, die drie jaar na Eloïse als au pair begint?
9. In hoeverre heeft Philippe voor Eloïse en voor Marie 'erger voorkomen'?
10. Parijs is een belangrijke locatie in de roman. Hoe heb je de beschrijvingen van de stad ervaren?
11. *Luister* is ook een verhaal over machtsrelaties. Wie oefent er macht uit over wie, in hoeverre zijn er overeenkomsten en verschillen tussen die relaties?
12. Tegen het eind van deel II (p. 120-121) beschrijft Marie hoe ze met de kinderen van Philippe en Laurence in een toren van de kunstenaar Dubuffet ronddwaalt. Als ze buiten komen, weet ze zeker 'dat er iets onbenoembaar veranderd, verschoven was'. Wat heeft het bezoek voor effect gehad?
13. In deel III (p. 126-127) beschrijft Marie (M.) haar eerste bezoek aan het huis van Flo. In hoeverre is het bezoek in Parijs aan de toren van Dubuffet vergelijkbaar met deze ervaring?
14. Hoe heb je de beschrijvingen ervaren van de manier waarop beginnende studenten zich voelen in hun nieuwe bestaan?
15. Wat vind je van Flo's handelen ten opzichte van M.? Gelden voor een kunstenaar andere morele grenzen, omwille van de kunst?
16. Hoe ervaart M. de aandacht van Flo en hoe gaat ze daar later over denken?
17. Marie vraagt zich enkele keren af in hoeverre ze zelf schuld heeft aan wat er in de jaren tachtig tussen haar en Flo gebeurde en of ze in 2015 Flo had moeten waarschuwen voor een reis naar Parijs. Hoe zie jij dat?
18. Op p. 143-146 beschrijft Bronwasser de eerste beoordeling van foto's van Marie op de kunstopleiding. De kritiek van een docent geeft ze weer met op elkaar volgende letters die onbegrijpelijk zijn. Hoe interpreteer je dit?

19. Op p. 160-162 beschrijft M. de eerste les die ze in het tweede jaar van haar opleiding krijgt van Flo, waarbij de [foto van de boulevard du Temple](#) van Louis Daguerre uit 1898 (de eerste foto waarop een mens is vastgelegd) centraal staat. Wat doet Flo's aanpak in die les met M.?

20. In deel IV lees je hoe Marie, als ze ruim drie maanden in Parijs is, merkt dat ze opeens de taal verstaat en gesprekken kan volgen. Wat doet dat met haar en hoe vertaalt zich dat in wat ze gaat doen?

21. Wat doet het verhaal dat Philippe aan Marie vertelt tegen het eind van deel IV met haar?

22. Hoe kijkt Marie jaren later (in deel V) terug op haar tijd in Parijs? Wat heeft het haar gebracht?

23. In deel V stelt Marie zich voor hoe Flo op 13 november 2015 in Parijs is en de fotobeurs bezoekt waar een heruitgave van haar boek over M. gepresenteerd wordt. De uitgever typeert Flo's werkwijze daar als 'voyeuristisch, maar ook antropologisch en diep menselijk' (p. 233). De foto's en werkwijze van Flo roept Bronwasser in de roman gedetailleerd op. Denk je dat je ze mooi zou vinden? Waarom wel of niet?

24. Marie stelt zich in het laatste deel ook voor hoe Flo terugkijkt op het 'project' dat ze van M. heeft gemaakt. Tot welke conclusie komt ze?

25. In hoeverre kun je aan hoe Marie schrijft 'de blik van de fotograaf' afzien (of: aan wat Bronwasser schrijft het oog van een kunstkenner)?

26. In de roman spelen terroristische aanslagen nadrukkelijk een rol. Wat dragen die bij aan het geheel, welke functie vervullen ze in de verhaalopzet?

27. In het interview op *LezenTV* (zie onder 'Achtergronden') zegt Bronwasser: 'alles wat er gebeurt, heeft een soort vooraankondiging in de voorbeelden uit de fotografie die beschreven worden'. Hoe zie je dat terug als je die voorbeelden uit de roman opnieuw bekijkt?

28. De structuur van de roman maakt dat je als lezer lang moet raden naar 'het geheim van het verhaal' zoals recensent Kees 't Hart schrijft in *De Groene Amsterdammer* (8-3-2023). Hoe heb je deze opzet ervaren?

29. De vorm van de roman maakt dat je een boek leest waarin de ik zich richt tot een 'je'. Wat vind je van die vorm?

Achtergronden

Video

1. Interview op [LezenTV](#) (Cultuur 247) (circa 31 minuten).
2. In de aflevering van 11 juni 2023 van het NTR-programma [Eus' Boekenclub](#) werd *Luister* besproken en was Sacha Bronwasser te gast.
3. Video op de site [Vlogboek](#) van Jörgen Apperloo over met name de rol van Parijs in *Luister*, waarin het boek wat kritisch besproken wordt.

Overige bronnen

3. Podcast: aflevering van [BoekenFM](#), de podcast van *De Groene Amsterdammer* en uitgeverij Das Mag, over *Luister* (ruim 60 minuten).
4. Lees het begin van de roman op de website van [boekhandel Athenaeum](#).
5. Recensies van lezers op [Hebbaan](#).

Samenstelling: Marlene Lunter en Frank Hockx